

Rökverk och konstverk än en gång

■ Att raljera är en svår konst, som jag uppenbarligen inte behärskar till fullo. Årets mest eldfängda debatt har handlat om professor Lichtensteins cigarr. Mitt förslag (LT 14–15/2007, sidan 1166) att man skulle måla över de avporträtterade läkarnas rökverk har tyvärr av många tolkats bokstavligt.

På Klarabergsgatan, ett stenkast från Svenska Läkaresällskapets hus, står en staty av Nils Ferlin, som ställer rökningen på sin konstnärliga spets. Den cigarrrett han tänder har gått att lirka loss. Ibland har någon ersatt den saknade cigarrretten med en riktig. Skulptören K G Bejemark tog saken med ro, såg vandelarna som konstnärliga medskapare och gott upp ett lager reservcigarrätter.

Ferlinstatyn på Klarabergsgatan i Stockholm.
Foto: Fredrik von Feilitzen

Fredrik von Feilitzen

fd ledamot i Stockholms konstnämnd
för allmänna platser
feilitzen@telia.com

Ett näsvist svar

■ I Läkartidningen 18/2007 (sidan 1382) frågar Marie-Louise Ekholm varför kemiskt ren sesamolja (Nozoil), som finns att köpa på apotek och i hälsokostbutiker, är så dyr.

Svaret är kvalitet och förpackning. Den olja som används är raffinerad, dvs det är bara fettsyror i oljan, inga proteiner som kan leda till allergisk reaktion. En sådan olja av farmaceutisk kvalitet kostar mycket mer än vanlig matlagningssolja i inköp.

För ett antal år sedan använde öron-, näs- och halsläkare jordnötsolja, som man kunde köpa på apotek, som behandling mot nästorrhet. Man slutade dock med att rekommendera oljan sedan flera användare drabbats av livshotande anafylaktiska, allergiska chocker där att oljan inte var raffinerad utan innehöll proteiner mot vilka användarna utvecklade allergi.

Många människor lider av nästorrhet, har krustor och små sår i nästan och behöver olja för att smörja slemhinnan. Använder man olja i näsan måste den vara av farmaceutisk kvalitet även om den är dyr; man skall inte behöva riskera att dö bara för att man är snål.

Sättet att förvara Nozoil i en glas-sprayflaska är patenterat. Efter studier vet man varför olja åldras, dvs härsknar, och för att motverka detta är glasflaskan av dyrt, tjockt, mörkt glas. Oljan förvaras i kvävgas, och varje spraydos inne-

håller bara 0,25 ml; en flaska innehåller 400 doser och räcker normalt en månad. En flaska kan förvaras i tre år utan att innehållet börjar härskna.

Foto: IBL

Hur behandla denna?

Näsans inre består av olika hålrum avskilda med sk näsmusslor. Slemhinnan är rik på blodkärl och känslig. Med en pensel kan man inte nå de bakre delarna av näskaviteten, och jag tycker inte ens att man skall försöka – risken för slemhinneskador är för stor. Med spraypumpen på Nozoil kan man försöka nå alla delar av näsan.

I ett kliniskt test på 79 försökspersoner med nästorrhet, genomfört under vintern i Skellefteå, hade koksaltlösning ingen effekt under två veckor i en cross over-studie [1]. Nozoil minskade signifikant nästorrhet, krustabildning och nästäppa.

Björn Petruson

professor i näsans sjukdomar,
Göteborg

REFERENS

1. Johnsen J, Bratt BM, Michel-Barron O, Glennow C, Petruson B. Pure sesame oil vs isotonic sodium chloride solution as treatment for dry nasal mucosa. Arch Otolaryngol Head Neck Surg. 2001; 127:1353-6.

»Urschäkta«, sa professorn när han tappade cigarettaskan mellan patientens bröst

■ Med ett leende har jag läst inläggen om läkares tidigare rökvanor. Som underläkare på Sahlgrenska medicinklinik i början av 1970-talet upplevde jag hur Bertil Hood (överläkare på njurmedicinska kliniken) vid ett tillfälle glömde lägga ifrån sig sin cigarett på rondvagnen. Vid hjärtauskultationen av en kvinnlig patient hamnade askan mellan bröstet. Bertil undslapp sig ett »urschäkta, urschäkta« med fimpen kvar i mungipan och borstade med en elegant gest bort askan och fortsatte att lyssna på hjärtat. Inga kommentarer från övriga rondtagare.

Vi hade varje vecka lördagseftermiddagssittningar på avdelningens ganska

trånga expedition, ty Bertil Hood fick inte komma hem före fyra den veckodagen eftersom hans fru då storstädade (den enda människa Bertil hade respekt för, enligt elaka tungor). Ibland deltog även Charlie Gelin (professor på transplantationskirurgen), även han storrökare.

Den enda som vågade opponera sig mot det allt mer rökbemängda rummet var Ulla Bengtsson (sedermera även hon professor i njurmedicin):

»Kan vi öppna ett fönster?«

Svar:

»Passar det inte kan du gå ut.«

Som icke-rökare var det ganska besvärande, men det var bäst att hålla tyst för

annars kanske min läkarbana hade blivit annorlunda.

För yngre kollegor kan jag rekommendera Lars Werkös memoarer »Det gäller livet«, där nämnda personer figurerar. Werkö var medicinprofessor när undertecknad tjänstgjorde på SS.

En annan episod var på barnkliniken vid en patientdemonstration där överläkarna på första bänk ombads att släcka sina rökverk, för barnet som skulle förevisas var starkt allergiskt. Anestesiöverläkaren på sagda klinik brukade gå genom barn-IVA bolmande på en cigarr.

Bo Bresky

pensionerad smittskyddsläkare, Borås
bobre@spray.se